

УДК 351.863:332]-027.21(477.64)

DOI: <https://doi.org/10.17721/3041-1912.2024/2-11/11>

Олександр КОРНІЄНКО, асп.
ORCID ID: 0009-0007-0472-0864
e-mail: OleksandrKorniienko@knu.ua

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ В УМОВАХ КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ

Вступ. Розглянуто суть поняття "економічна безпека регіону". Обґрунтовано роль та значення економічної безпеки в процесах регіонального розвитку. Здійснено оцінку безпеки регіонів країни та запропоновано механізми забезпечення безпеки регіонів. Наукове дослідження здійснено з метою вивчення теоретичних аспектів економічної безпеки. У роботі розглянуто теоретичні аспекти економічної безпеки, механізм її забезпечення. На сучасному етапі розвитку економіки велика увага приділяється питанню забезпечення економічної безпеки всієї національної економіки.

Методи. Для досягнення поставленої мети було використано такі наукові методи, як: аналіз, порівняння, обґрунтування, узагальнення відомостей, систематизація теоретичного та практичного матеріалу щодо економічної безпеки регіону; класифікації (створення системи, що поєднує різноманітні явища за єдиним принципом) для виокремлення напрямів економічної безпеки, факторів та загроз.

Результати. Виявлено зростання впливу широкого спектра викликів, небезпек та загроз різного характеру на економіку регіонів. Обґрунтовано необхідність постійного вдосконалення форм та методів своєчасного фінансового забезпечення системи антикризового управління регіонів.

Висновки. Розглянуто теоретичні підходи до визначення економічної безпеки. Запропоновано авторський підхід до розгляду поняття "економічна безпека регіону", заснований на виділенні комплексу економічних загроз, з якими найчастіше стикаються регіони в сучасних умовах. Запропоновано пріоритети регіонального розвитку в галузі управління ризиками кризових ситуацій із застосуванням заходів наукового, організаційного, економічного характеру. Обґрунтовано перспективи розвитку економічних механізмів регіональної системи безпеки життєдіяльності населення.

Ключові слова: економічна безпека регіону, Запорізька область, національна безпека, зовнішні і внутрішні загрози.

Вступ

Потреба в захисті від небажаних зовнішніх впливів і радикальних внутрішніх змін, інакше кажучи, потреба у безпеці - це база, основна потреба як життя окремої людини, сім'ї, так і різних об'єднань людей, включаючи суспільство і державу. У сучасному світі кожна з держав прагне зберегти свою самостійність та незалежність за рахунок забезпечення економічної безпеки. Досягнення економічної безпеки на національному рівні передбачає створення умов для економічної безпеки регіонів за рахунок дієвих механізмів протидії викликам та загрозам різного характеру на економіку регіонів. Вони формують кризові ситуації регіонального значення в різних сферах, тому стабільність забезпечення регіональної безпеки життєдіяльності залежить від виконання взаємозалежних заходів. Щоб подолати ці негативні фактори, потрібно приймати рішення, спрямовані на вдосконалення структури економіки регіону, на підтримку окремих галузей, сфер, залучення інвестицій. У цьому полягає сутність забезпечення економічної безпеки.

Соціально-економічне становище України визначає особливу актуальність державної діяльності щодо забезпечення економічної безпеки її регіонів. Сьогодні особлива увага приділяється можливостям окремого регіону формувати безпеку держави в цілому, залишаючись при цьому розвиваючою і стабільною територією, здатною результативно протистояти економічним загрозам або запобігати їх появі.

В умовах російсько-української війни, кризи, спаду економіки в регіонах України загострюються соціальні проблеми, знижується рівень життя населення. Крім того, зростає рівень загроз в економічній сфері в

Запорізькій області, частина якої є окупована РФ, а інша частина розташована у прифронтовій зоні. Тому до класичних загроз регіону, таких як демографічні та соціальні, ще додаються воєнні. Усе це порушує внутрішньоекономічну безпеку та стабільність у регіоні. Тому дослідження складових механізму забезпечення економічної безпеки регіону, його об'єктів та суб'єктів, організаційно-економічних інструментів забезпечення економічної безпеки регіону в умовах російсько-української війни (моніторинг та аналіз факторів внутрішніх та зовнішніх загроз економічної безпеки регіону, прогнозування соціально-економічного розвитку, методи протидії цим загрозам) та розробка обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення цих механізмів у сучасних умовах є актуальними.

Огляд літератури. Питання, які пов'язані з економічною безпекою держави та регіону, висвітлено в працях українських учених, зокрема: З. Гбур досліджено механізми забезпечення економічної безпеки регіону, а саме розвитку регіонального ринку в цілому; М. Балджи – проблеми економічної безпеки України та її регіонів, виявлення характерних рис стану економічної безпеки України як гаранта стабільності національної економіки. А. Стіл досліджує поняття «економічна безпека регіону», місце економічної безпеки регіону в системі економічної безпеки держави. Н. Петренко та О. Поліщук присвятили свої праці питанням класифікації викликів та загроз економічній безпеці держави та регіону, аналізу використання різних механізмів забезпечення економічної безпеки на регіональному рівні. Теоретичним аспектам дослідження економічної безпеки регіону присвячені роботи Ю. Тимчишина, який стверджує, що до недавнього часу регіон взагалі

не розглядався як носій власних економічних інтересів, особливо це стосується регіонів, що мають кордони з іншими країнами і мають власні регіональні інтереси в економічній сфері. О. Скорук досліджує економічну безпеку регіону як складову національної економічної безпеки України.

Методи

Для досягнення поставленої мети були використані такі наукові методи, як: аналіз, порівняння, обґрунтування, узагальнення відомостей, систематизація теоретичного та практичного матеріалу щодо економічної безпеки регіону; класифікації (створення системи, що поєднує різноманітні явища за єдиним принципом) для виокремлення напрямів економічної безпеки, факторів та загроз.

Результати

В умовах економічної кризи, у зв'язку із загостренням боротьби за економічні ресурси, та повномасштабного вторгнення РФ в Україну зростає актуальність питання забезпечення економічної безпеки на рівні держави загалом та на рівні окремих регіонів. Економічна безпека є складовою національної безпеки держави, оскільки, не забезпечуючи економічної безпеки, країна не може вирішувати ті завдання, які стоять перед нею і у внутрішньодержавному, і в міжнародному плані.

На нашу думку, для того щоб визначити особливості економічної безпеки регіону в умовах кризових явищ, доцільно проаналізувати теоретичні підходи до визначення зазначеної категорії та її елементи.

Відповідно до основного принципу Стратегії національної безпеки України, безпека в економічній та соціальній сферах є запорукою забезпечення національної безпеки України.

У Стратегії економічної безпеки на період до 2025 року визначено, що економічна безпека – це стан захищеності національної економіки від зовнішніх і внутрішніх загроз, за якого забезпечуються економічний суверенітет країни, єдність її економічного простору, умови для реалізації стратегічних національних пріоритетів України, а також досягаються основні національні економічні інтереси (Про Стратегію ..., 2020).

Водночас серед науковців немає одностайності щодо визначення змісту цього поняття.

Так, О. Скорук під економічною безпекою розуміє стан економіки, за якого може бути забезпечене стійке економічне зростання, а також ефективно задовольняються суспільні потреби поряд із високою якістю управління, захистом економічних інтересів як на національному, так і на міжнародному рівні (Скорук, 2016, с. 40).

На думку М. Балджи, економічна безпека є найважливішою характеристикою економічної системи, що визначає здатність реалізації державних інтересів незалежно від різних форс-мажорних ситуацій. Вона повинна являти собою стійку дієздатність суб'єктів господарювання, що стабільно розвивається, а також передбачати гідні умови життєдіяльності населення, нейтралізацію зовнішніх загроз (Балджи, 2019, с. 97).

Н. Петренко та О. Полішук розглядають економічну безпеку не тільки як стан економіки, а і як стан інститутів влади, що гарантує захист національних інтересів, а також забезпечує гармонійний розвиток країни, її економічний та оборонний потенціал, незважаючи на можливі варіанти негативного розвитку

внутрішніх та зовнішніх процесів (Петренко, Полішук, 2020, с. 114). Звідси випливає, що економічна безпека не обмежується захищеністю національних інтересів. Вона повинна розглядатися як готовність і здатність інститутів державної влади до створення механізмів, за допомогою яких можна реалізовувати і захищати ці інтереси з метою розвитку державної економіки, для підтримки соціально-політичної стабільності в суспільстві.

Н. Попадинець розглядає економічну безпеку як стан захищеності від негативних впливів та заподіяння шкоди господарській діяльності. На його думку, безпека як економічна категорія передбачає підтримку економіки на тому рівні розвитку, який би забезпечував нормальну життєдіяльність населення, зокрема його зайнятість, можливості подальшого економічного зростання, підтримання в робочому стані всіх систем, необхідних для успішного розвитку та створення умов життя населення (Попадинець, 2016, с. 21).

А. Мазаракі та Т. Мельник наголошують, що економічна безпека традиційно розглядається як найважливіша якісна характеристика економічної системи, що визначає її здатність підтримувати нормальні умови життєдіяльності населення, стійке забезпечення ресурсами розвитку народного господарства, а також послідовну реалізацію національно-державних інтересів України (Мазаракі, Мельник, 2022, с. 10).

З. Гбур визначає економічну безпеку як систему, що має низку елементів, які можуть бути охарактеризовані за функціональним призначенням (передбачає певну мету, принципи, функції), структурним складом (суб'єкти, об'єкт, предмет), інформаційно-правовим (законодавство, підзаконні акти, статистика, аналітична інформація) та інструментальним забезпеченням (моніторинг загроз, вироблення заходів щодо запобігання загрозам або зниження їх негативного впливу, реалізація вироблених заходів) (Гбур, 2017, с. 84).

Отже, економічну безпеку держави можна визначити як здатність національної економічної системи до безперервного розширеного відтворення, за якого забезпечується її життєздатність і можливість зберігати ознаки повноцінного економічного суб'єкта в умовах мінливого середовища. Крім того, економічна безпека означає захист важливих інтересів національної економіки України від внутрішніх і зовнішніх загроз. Той стан, в якому перебувають економіка і влада, а також за якого можна гарантувати захист інтересів країни, спрямованість політичних рішень на суспільство, достатню кількість оборотного потенціалу у разі несприятливих умов. Вона забезпечує стійкий розвиток економіки, підвищення добробуту населення та соціально-політичну стабільність. Це також здатність економічної системи держави розв'язувати соціально-економічні проблеми у важливих масштабах під час кризи та тиску ззовні або всередині країни. Крім того, економічна безпека передбачає забезпечення економічних потреб військових організацій, населення та регіонів під час військових агресій і надзвичайних ситуацій, створити необхідні стратегічні запаси та резерви, зберегти своє функціонування у період військового стану (Грінченко, 2020, с. 67).

Таким чином, у науковій літературі економічна безпека розглядається з таких позицій:

- стан економіки, що забезпечує сталий розвиток;
- стан інституцій держави (влади), що забезпечує захист національних інтересів у сфері економіки;
- захищеність економічних відносин, насамперед від зовнішніх загроз, але також і від внутрішніх;
- адаптивність економіки, здатність зберігати свою повноцінність, навіть за негативного впливу зовнішніх загроз.

Усі ці підходи відображають ту чи іншу важливу складову економічної безпеки, але окремо вони не дають змоги отримати концептуальне уявлення про систему економічної безпеки.

Економічна безпека має складну внутрішню структуру, в якій можна виділити три її найважливіші елементи:

- економічна незалежність не має абсолютного характеру, тому що міжнародний поділ праці робить національні економіки залежними одна від одної. Економічна незалежність означає можливість контролю за національними ресурсами. Необхідно вийти на такий рівень виробництва, ефективності та якості продукції, що забезпечує її конкурентоспроможність і дає змогу на рівних брати участь у світовій торгівлі, коопераційних зв'язках та обміні науково-технічними досягненнями;

- стабільність і стійкість національної економіки, що передбачають захист власності у всіх її формах, створення надійних умов і гарантій для підприємницької активності, стримування факторів, здатних дестабілізувати ситуацію;

- здатність до саморозвитку і прогресу, що особливо важливо в сучасному світі, який динамічно розвивається. Створення сприятливого клімату для інвестицій та інновацій, постійна модернізація виробництва, підвищення професійного, освітнього та загальнокультурного рівня працівників стають необхідними та обов'язковими умовами стійкості та самозбереження національної економіки (Іванова, 2018, с. 202).

Для забезпечення економічної безпеки України має ефективно функціонувати постійно діючий механізм оцінки загроз економічної безпеки та захисту національних інтересів у сфері економіки та фінансів, що є системою управлінських процедур, що дають змогу державі ефективно підтримувати свою економічну безпеку. Він включає такі елементи: об'єктивний і всебічний моніторинг і прогнозування факторів, що визначають загрози економічній безпеці; вироблення порогових, гранично допустимих значень соціально-економічних показників, недотримання яких призводить до нестабільності та соціальних конфліктів; діяльність держави щодо виявлення, прогнозування загроз економічній безпеці та запобігання їм.

Загрози економічній безпеці поділяються на зовнішні (зовнішньоекономічні та зовнішньополітичні) і внутрішні (фінансові, економічні та соціальні).

До зовнішніх факторів, що впливають на економічну безпеку та створюють загрози, можна віднести:

- ведення проти України з боку росії військової, інформаційної, фінансової та економічної війни з використанням як формальних, так і неформальних методів;

- нав'язування хибних економічних концепцій, моделей, методик і рекомендацій, вкладених у стримування і підрив економічного розвитку України;

- вплив людських ресурсів та інтелектуальної власності за кордон;

- вивіз валютних запасів та стратегічно важливих видів сировини й товарів.

Агресія росії катастрофічно погіршила безпекове середовище навколо України і в регіонах. Починаючи з кінця лютого 2022 р. розгортання нового етапу військової агресії росії проти України призвело до значних руйнувань не лише військових об'єктів, а й транспортної, енергетичної та промислової інфраструктури. Її наслідком стала масштабна міграція населення у більш безпечні регіони та за кордон. Їх результатом стали надзвичайні виклики для вітчизняної економіки. Певні компанії тимчасово зупинили свою діяльність через безпосередню військову загрозу, тоді як інші припинили роботу через блокування доступу до ринків збуту або сировини. Усе це спричинило кардинальні зміни не лише в системі міжгалузевих зв'язків, а й загалом у структурі економіки.

До внутрішніх факторів, що впливають на економічну безпеку та створюють загрози, можна віднести:

- відсутність надійної, ефективно функціонуючої системи економічної безпеки України;

- високий рівень матеріаломісткості, енергоємності та трудомісткості у виробництві української продукції.

- застарілі виробничі технології у багатьох галузях виробництва та істотне відставання у розробці та впровадженні перспективних технологій;

- низький рівень інвестиційної діяльності та конкурентоспроможності національної економіки;

- необґрунтоване зростання цін на споживчому ринку, відсутність паритету цін на сільськогосподарську та промислову продукцію;

- падіння рівня та якості життя населення;

- корупція в управлінських структурах;

- негативний вплив техногенних та природних катастроф;

- критичний стан інфраструктури через постійні обстріли з боку РФ.

Окремо варто зосередити увагу на дослідженні терміна "економічна безпека регіону".

На думку А. Стілл, безпеку в регіонах слід аналізувати з погляду боротьби з різними загрозами, які існують у певному регіоні (Стілл, 2021, с. 122).

О. Бурбело стверджує, що регіональна економічна безпека полягає в тому, що суб'єкт здатний покращити якість життя своїх громадян завдяки тому, що підтримується процес економічного розвитку та йде процес боротьби з різними загрозами, що існують усередині країни чи за її межами (Бурбело та ін., 2020, с. 137).

Ураховуючи сказане вище, В. Дикань та О. Александрова визначають економічну безпеку регіону як сукупність умов та факторів, що характеризують поточний стан економіки, стабільність, стійкість та поступальність розвитку. Вони розглядають економічну безпеку регіону одночасно з позиції «інтеграції» з економікою держави та «регіональної незалежності» (Дикань, Александрова, 2017, с. 20).

Ю. Тимчишин під регіональною економічною безпекою розуміє здатність протистояти кризовим ситуаціям, що викликається впливом зовнішніх і внутрішніх чинників на науково-виробничий та ресурсний потенціал та їх структуру, сферу обігу та

інституційну інфраструктуру, соціальну сферу, рівень та якість життя людей (Тимчишин, 2020, с. 26).

Резюмуючи, слід зазначити, що більшість авторів визначає економічну безпеку регіону як здатність протидіяти будь-якій кризовій ситуації, викликаній впливом факторів зовнішнього та внутрішнього впливу, орієнтованих на дестабілізацію структури науково-виробничого та ресурсного потенціалів, сфери обігу та соціальної сфери, зниження рівня та якості життя населення регіону, а також руйнування його інституційної структури.

Для того щоб гарантувати безпеку в регіонах, держава завдяки регіональній політиці має вирішувати низку головних завдань, серед яких:

- безпека внутрішнього ринку України, єднання інфраструктури енергетичної системи, а також транспортної, загальної концепції грошово-кредитних відносин, контроль за процесами експорту та імпорту;
- підвищення загального добробуту громадян у регіонах;
- збільшення зв'язків серед регіонів, а також регулювання зайнятості населення між регіонами;
- подолання кризи, а також зміна економічної політики;
- подолання нестабільної ситуації у політичному плані, врегулювання безпекового питання.

У будь-якому разі важливим завданням регіонального публічного управління з погляду забезпечення економічної безпеки є мінімізація негативного впливу зовнішніх загроз одночасно з усуненням слабких сторін. Це може бути досягнуто за допомогою своєчасного втручання в розвиток чинників економічної безпеки. Потрібно запобігати кризовим ситуаціям, шукати можливості найбільш сприятливого розвитку подій для економіки регіону (Погрішук та ін., 2019, с. 98).

Воєнний конфлікт серйозно підірвав економічний потенціал регіонів України. Промисловий комплекс, зокрема Запорізького регіону, зазнав значних руйнувань, пошкоджено велику кількість об'єктів виробництва та інфраструктуру області як на території, що залишилася під контролем України, так і на окупованій частині. Це призвело до дестабілізації співіно-економічної ситуації, що має негативний вплив не лише на саму область, а й на всю Україну загалом. Втрати української економіки внаслідок військового конфлікту значною мірою обумовлені важливою її роллю у промисловому виробництві, роздрібному товарообороті, експорті та імпорті товарів і послуг (Бабець, 2022, с. 103).

Внаслідок військових дій відбулися руйнування інфраструктури, включаючи виробничі, транспортні та соціальні об'єкти в містах та регіоні. Це призвело до загрози банкрутства для окремих галузей виробництва та промислових об'єктів, а також до масової міграції мешканців регіону до інших областей України або за кордон, а також до втрати життів мирних жителів. Це суттєво погіршило показники соціально-економічного розвитку Запорізького регіону.

Так, в умовах воєнного стану зростають загрози через значне зменшення обсягів експорту та нестачу валютних коштів для забезпечення необхідного імпорту в регіоні.

До внутрішніх загроз економічній безпеці регіону належать загрози, що виникають у реальному секторі

економіки (спад виробництва, скорочення основних фондів, втрата ринків збуту, зниження інвестиційної та інноваційної діяльності), загрози соціальної сфери (зростання рівня безробіття, погіршення життя населення), виробничі та енергетичні загрози (переважання імпортової продукції на ринку, скорочення виробництва енергії, завищення витрат виробництва продукції). Зовнішні загрози включають валютно-фінансові (відплив валютних коштів, збільшення зовнішнього боргу), економічні (втрати зовнішніх ринків, криміналізація економіки) і зовнішньоекономічні загрози (війна в державі, політична нестабільність) (Нечаєва, Лавріненко, 2020, с. 155).

Сукупність цих чинників негативно впливає на процес розвитку зовнішньої та внутрішньої обстановки і може дестабілізувати ситуацію, створивши низку реальних загроз економічній безпеці країни.

Аналіз загроз економічній безпеці регіонів України свідчить, що сьогодні вони мають переважно внутрішній характер і зосереджені у внутрішньополітичній і соціально-економічній сферах. Підвищення економічної безпеки регіону є необхідною умовою забезпечення захисту його соціально-економічних відносин від внутрішніх зовнішніх загроз (Васильців та ін., 2021, с. 42).

Управління економічною безпекою на регіональному рівні необхідне для недопущення переростання певних факторів дестабілізації у загрози безпеці, зберігаючи безпечний рівень стану об'єкта безпеки.

О. Іляш та П. Блохін вважають, щоб забезпечити економічну безпеку регіону та подолати існуючі зовнішні та внутрішні загрози, потрібна розробка регіональної стратегії та концепції забезпечення економічної безпеки. Цими документами має визначатися перелік конкретних рішень та напрямів роботи, пов'язаної із створенням цілісної регіональної системи управління економічною безпекою (Іляш, Блохін, 2021, с. 20).

О. Єлізаров та О. Радченко виділяють кризові ситуації, які можуть спричинити погіршення стану економічної безпеки будь-якого регіону:

- погіршення демографічної ситуації, спричинене війною, яке корелює з економічними проблемами (визначається показниками народжуваності, смертності, природного приросту);
- зростання безробіття та міграційного приросту, що може призвести до збільшення масштабів злочинності;
- погіршення екологічної ситуації, проблеми, пов'язані з повітрям, водою, рослинним та тваринним світом;
- зниження стягування податків та комунальних платежів;
- низька забезпеченість населення засобами комунікації, культурними об'єктами, що також є якісним проявом слабого розвитку економіки (Єлізаров, Радченко, 2019, с. 150).
- Тому регіональна економічна безпека має бути реалізована за такими напрямками:
 - підтримання економічної стабільності та незалежності країни;
 - дотримання збалансованості економічної системи;
 - підвищення ефективності функціонування національного господарства;
 - підвищення рівня саморозвитку регіону;

- збільшення обсягу впроваджень та використання інновацій;
- розширення виробництва товарів та послуг;
- забезпечення конкурентоспроможності регіону на внутрішньому та світовому ринках.

Підсумовуючи вищевикладене, можна відзначити, що реалії економічної безпеки актуалізуються в науковій, державній та управлінській діяльності на різних рівнях функціонування економіки – державному, регіональному та окремого суб'єкта господарювання. На сучасному етапі зростає кількість загроз різного характеру, які потребують відповідного механізму управління з метою зменшення їх негативного впливу на розвиток країни.

Зауважимо, що виклики сьогодення показали неспроможність існуючих механізмів та методів захисту та дали змогу виявити недоліки і слабкі місця в управлінні економічною безпекою держави в цілому та окремих регіонів. Особливо зазначене стосується прифронтових регіонів України, які найбільше відчують негативні наслідки військових дій. Економічна безпека в прифронтових регіонах включає кілька важливих проблем. Основною причиною економічної нестійкості можна відзначити значну кількість проблем, що спостерігаються у сфері житлово-комунального господарства. Наявність зони ведення активних бойових дій є причиною бажання людей переїхати до інших, більш безпечних регіонів. Якщо говорити про економічні показники, варто звернути увагу на той факт, що ті технології, які використовуються в регіоні, застарілі. Якщо розглядати соціальні показники, можна відзначити негативну демографічну динаміку, також, велику роль відіграє те, що значна частина прифронтових регіонів є окупованими, що є, на жаль, важливою проблемою.

Дискусія і висновки

На підставі проведеного аналізу можна дійти висновку, що забезпечення економічної безпеки національної економіки в умовах глобалізації у світовій економіці є актуальною проблемою. Ефективне функціонування системи економічної безпеки національної економіки може бути досягнуто за рахунок надійного захисту життєво важливих національних інтересів для сталого розвитку економіки, економічної, політичної та соціальної стабільності. Актуальність дослідження зумовлена тим, що сучасна теорія економічної безпеки не має ознак складності і не може запропонувати унікальних методів і прийомів вивчення економічної безпеки, процесів управління народним господарством, які мають міждисциплінарне значення. У сучасних умовах немає єдності в розумінні природи і виміру економічної безпеки національної економіки, у розвитку та навчанні ефективним шляхам та засобам запобігання розвитку нестабільності.

Отож, економічна безпека є багатоаспектною і комплексною економічною категорією. Враховуючи та узагальнюючи всі вищезазначені теоретичні аспекти економічної безпеки, необхідно підсумувати, що система управління економічною безпекою є складною за своєю ієрархічною структурою, але потребує вдосконалення з точки зору протистояння внутрішнім та зовнішнім загрозам, що потребує ефективного

використання наявних потенційних можливостей, тобто соціального, економічного потенціалу та швидкого реагування на всі можливі небезпеки та загрози.

З урахування військової агресії, питання гарантування економічної безпеки є актуальними і потребують оперативного вирішення шляхом пошуку ефективних способів захисту економіки України і, безумовно, побудови власної моделі економічної безпеки, яка б відповідала загальносвітовим принципам та враховувала національні особливості.

Список використаних джерел

- Бабєць, І. Г. (2022). Зовнішньоторговельна безпека регіонів України: внутрішні та зовнішні загрози в умовах воєнного стану. *Регіональна економіка*, 2, 101–110. URL: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2022-2-11>
- Балджи, М. Д., Котова, І. М., & Тарасова К. І. (2019). *Економічна безпека: забезпечення, управління, прогнозування* (М. Д. Балджи Ред.). ФОП Гуляєва В. М. URL: <http://surl.li/aokzg>
- Бурбело, О. А., Патріарх, Т. В., & Бурбело, С. О. (2020). Економічна безпека регіону в системі його соціально-економічного розвитку. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*, 1(89), 135–148. URL: <https://doi.org/10.33766/2524-0323.89.135-148>
- Васильців, Т. Г., Лупак, Р. Л., & Волошин, В. І. (2021). Стратегічні імперативи державної політики протидії гібридним загрозам та забезпечення економічної безпеки України. *Економіка України*, 2 (711), 32–51. URL: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.02.032>
- Гур, З. В. (2017). Економічна безпека як одна зі складових забезпечення національної безпеки України на сучасному етапі. *Інвестиції: практика та досвід*, 18, 81–86.
- Грінченко, А. Ю. (2020). Удосконалення механізмів реалізації економічної безпеки держави: проблеми, тенденції та перспективи розвитку в умовах соціальних трансформацій, ФОП Майданченко.
- Дикань, В. В., Александрова, О. Ю. (2017). Механізм забезпечення економічної безпеки регіону: сутність, складові, напрями дії. *Вісник економіки транспорту і промисловості*, 58, 18–25.
- Єлізаров, О. В., & Радченко, О. В. (2019). Соціальна й економічна безпека України: стратегічні пріоритети та доктринальні положення. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління*, 2, 147–154.
- Іванова, Н. С. (2018). Прогнозування забезпечення економічної безпеки національної економіки: регіональний аспект [Дис. д-ра екон. наук: 08.00.03 Ун-т ім. Альфреда Нобеля]. URL: https://duan.edu.ua/images/head/Science/UA/Academic_Council/D_08_120_0/23871.pdf
- Іляш, О. І., & Блохін, П. В. (2021). Емпіричне оцінювання впливу збройного конфлікту на стан економічної безпеки тимчасово окупованих Донецької та Луганської областей. *Серія: Економіка та підприємництво*, 4 (121), 15–22. URL: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2021-4-3>
- Мазаракі, А., & Мельник Т. (2022). Економічна безпека України в умовах російської агресії. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*, 145(5), 4–25. URL: [https://doi.org/10.31617/1.2022\(145\)01](https://doi.org/10.31617/1.2022(145)01)
- Нечаєва, І. А., & Лавріненко, В. О. (2020). Сучасний стан інвестування в економіку Запорізького регіону в контексті зміцнення його соціально-економічної безпеки. *Практика та досвід*, 24, 152–158. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.24.152>
- Петренко, Н. О., & Поліщук, О. А. (2020). Формування економічної безпеки регіону: теоретико-методологічний аспект. *Інвестиції: практика та досвід*, 21-22, 112–118. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.21-22.112>
- Погрішук, Б., Хвiчiя-дуве, Г., & Добiжа Н. (2019). Економічна безпека як індикатор розвитку інфраструктури сучасного підприємництва. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*, 2, 91–99. URL: <https://doi.org/10.35774/visnyk2019.02.091>
- Попадинець, Н. М. (2016). Основні чинники забезпечення економічної безпеки України. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*, 2 (118), 20–23.
- Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року (2020): рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11.08.2021 р. № 347/2021. *Законодавство України*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0048525-21#Text>
- Стілл, А. В. (2021). Теоретичні основи забезпечення соціально-економічної безпеки на регіональному рівні. *Інвестиції: практика та досвід*, 18, 120–124. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.18.120>
- Скорук, О. В. (2016). Економічна безпека держави: сутність, складові елементи та проблеми забезпечення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*, 6(3), 39–42. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_6\(3\)_11](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_6(3)_11)
- Тимчишин, Ю. В. (2020). Концептуальні засади формування стратегії економічної безпеки регіонів. *Регіональна економіка*, 4, 24–31 URL: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2020-4-3>

References

- Babets, I. H. (2022). Foreign Trade Security of Ukraine's Regions: Internal and External Threats in Conditions of Martial Law. *Regional Economy*, 2, 101–110. <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2022-2-11>
- Balzhi, M. D., Kotova, I. M., & Tarasova, K. I. (2019). *Economic Security: Provision, Management, Forecasting* (Balzhi M. D. Edit.), FOP Huliaieva V. M. <http://surl.li/aokzg>
- Burbelo, O. A., Patriarkh, T. V., & Burbelo, S. O. (2020). Regional Economic Security in the System of Its Socio-Economic Development. *Bulletin of the E.O. Didorenko Luhansk State University of Internal Affairs*, 1(89), 135–148. <https://doi.org/10.33766/2524-0323.89.135-148>
- Dykan, V. V., Aleksandrova, O. Yu. (2017). Mechanism for Ensuring Economic Security of the Region: Essence, Components, Directions of Action. *Bulletin of Economics, Transport, and Industry*, 58, 18–25.
- Hbur, Z. V. (2017). Economic Security as a Component of Ensuring National Security of Ukraine at the Present Stage. *Investments: Practice and Experience*, 18, 81–86.
- Hrynenko, A. Yu. (2020). Improvement of Mechanisms for Implementing State Economic Security: Problems, Trends, and Development Prospects in the Context of Social Transformations.
- Ilyash, O. I., & Blokhin, P. V. (2021). Empirical Assessment of the Impact of Armed Conflict on the State of Economic Security in the Temporarily Occupied Donetsk and Luhansk Regions. *Series: Economics and Entrepreneurship*, 4 (121), 15–22. <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2021-4-3>
- Ivanova, N. S. (2018). Forecasting the Provision of Economic Security of the National Economy: Regional Aspect. [Doctoral dissertation, 08.00.03. Alfred Nobel University]. https://duan.edu.ua/images/head/Science/UA/Academic_Council/D_08_120_0/23871.pdf
- Mazaraki, A., & Melnyk, T. (2022). Economic Security of Ukraine in the Conditions of Russian Aggression. *Bulletin of Kyiv National University of Trade and Economics*, 145(5), 4–25. [https://doi.org/10.31617/1.2022\(145\)01](https://doi.org/10.31617/1.2022(145)01)
- Nechayeva, I. A., Lavrinenko, V. O. (2020). The Current State of Investment in the Economy of Zaporizhzhia Region in the Context of Strengthening Its Socio-Economic Security. *Practice and Experience*, 24, 152–158. [Link: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.24.152>]
- On the Strategy of National Security of Ukraine (2020): Decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated 14.09.2020 N 393/2020. *Legislation of Ukraine*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0005525-20#Text>
- Petrenko, N. O., & Polishchuk, O. A. (2020). Formation of Regional Economic Security: Theoretical and Methodological Aspect. *Investments: Practice and Experience*, 21–22, 112–118. [Link: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.21-22.112>]
- Pohrishchuk, B., Khvichiya-Duve, H., & Dobizha, N. (2019). Economic Security as an Indicator of Modern Entrepreneurship Infrastructure Development. *Bulletin of Ternopil National Economic University*, 2, 91–99. <https://doi.org/10.35774/visnyk2019.02.091>
- Popadynets, N. M. (2016). Main Factors of Ensuring Economic Security of Ukraine. *Socio-Economic Problems of the Modern Period of Ukraine*, 2 (118), 20–23.
- Skoruk, O. V. (2016). Economic Security of the State: Essence, Components, and Issues of Provision. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: International Economic Relations and World Economy*, 6(3), 39–42. [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_6\(3\)_11](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_6(3)_11)
- Still, A. V. (2021). Theoretical Foundations of Ensuring Socio-Economic Security at the Regional Level. *Investments: Practice and Experience*, 18, 120–124. [Link: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.18.120>]
- Tymchysyn, Yu. V. (2020). Conceptual Foundations for Formulating Strategies of Regional Economic Security. *Regional Economics*, 4, 24–31. <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2020-4-3>
- Vasilytsiv, T. G., Lupak, R. L., & Voloshyn, V. I. (2021). Strategic Imperatives of State Policy to Counter Hybrid Threats and Ensure Economic Security of Ukraine. *Economy of Ukraine*, 2 (711), 32–51. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.02.032>
- Yelizarov, O. V., & Radchenko, O. V. (2019). Social and Economic Security of Ukraine: Strategic Priorities and Doctrinal Principles. *Bulletin of the National University of Civil Defense of Ukraine. Series: Public Administration*, 2, 147–154.

Отримано редакцією журналу / Received: 11.03.24

Прорецензовано / Revised: 19.05.24

Схвалено до друку / Accepted: 24.05.24

Oleksandr KORNIIENKO, PhD Student
 ORCID ID: 0009-0007-0472-0864
 e-mail: OleksandrKornienko@knu.ua
 Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

THEORETICAL BASICS OF ENSURING ECONOMIC SECURITY OF THE REGION IN CRISIS SITUATIONS

Background. The essence of the concept of economic security of the region is considered. The role and importance of economic security in the processes of regional development is substantiated. An assessment of the security of the country's regions was carried out and mechanisms for ensuring the security of the regions were proposed. This scientific research was carried out in order to study the theoretical aspects of economic security. The paper examines the theoretical aspects of economic security, the mechanism of ensuring economic security. At the current stage of economic development, great attention is paid to the issue of ensuring the economic security of the entire national economy.

Methods. To achieve the goal, such scientific methods were used as: analysis, comparison, substantiation, generalization of information, systematization of theoretical and practical material regarding the economic security of the region; classification (creating a system that combines disparate phenomena according to a single principle) to distinguish areas of economic security, factors and threats.

Results. The growth of the influence of a wide range of challenges, dangers and threats of various nature on the economy of the regions has been revealed. The need for constant improvement of the forms and methods of timely financial support of the anti-crisis management system of the regions is substantiated.

Conclusions. Theoretical approaches to the definition of economic security are considered. The author's approach to the consideration of the concept of economic security of the region is proposed, based on the selection of a complex of economic threats to which regions are most often exposed in modern conditions. Priorities of regional development in the field of risk management of crisis situations with the use of scientific, organizational, and economic measures are proposed. The prospects for the development of the economic mechanisms of the regional system of safety of the population's vital activities are substantiated.

Keywords: Regional economic security, Zaporizhzhia Oblast, national security, external and internal threats.

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declare no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.